

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **41** (2009-2010) – Nr. 5
ingediend op 24 november 2009 (2009-2010)

Vlaamse Ombudsdienst

Jaarverslag 2008

Gedachtewisseling

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door mevrouw Valerie Taeldeman

(Hoofdstuk 4 – Milieu;
hoofdstuk 5 – Water, Gas en Elektriciteit, deel Water;
hoofdstuk 6 – Ruimtelijke Ordening)

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Martens.

Vaste leden:

de heer Lode Ceyskens, mevrouw Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens, mevrouw Valerie Taldeman;
de heren Pieter Huybrechts, Stefaan Sintobin, mevrouw Marleen Van den Eynde;
de dames Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
mevrouw Michèle Hostekint, de heer Bart Martens;
mevrouw Liesbeth Homans, de heer Wilfried Vandaele;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Hermes Sanctorum.

Plaatsvervangers:

de heer Robrecht Bothuyne, de dames Karin Brouwers, Veerle Heeren, de heer Jan Verfaillie;
de dames Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, Katleen Martens, de heer Wim Wienen;
de heren Karlos Callens, Dirk Van Mechelen;
de heer Philippe De Coene, mevrouw Els Robeyns;
de dames Sophie De Wit, Tine Eerlingen;
de heer Boudewijn Bouckaert;
de heer Dirk Peeters.

Stukken in het dossier:

- 41 (2009-2010) – Nr. 1: Jaarverslag Vlaamse Ombudsdienst
– Nrs. 2 tot 4: Verslagen over gedachtewisselingen

INHOUD

I. Hoofdstuk 6 – Ruimtelijke Ordening	4
1. Inleidende uiteenzettingen	4
1.1. Ombudsdienst en parlement	4
1.2. Klachtenbeeld.....	4
1.3. Vergunnen.....	5
1.4. Handhaven	6
1.5. Plannen.....	7
2. Vragen en opmerkingen van de leden	8
2.1. Aantal klachten	8
2.2. Vergunnen en ontvoogding	9
2.3. Handhaven	10
3. Reactie van de minister.....	11
II. Hoofdstuk 4 – Milieu, en hoofdstuk 5 – Water, Gas en Elektriciteit (deel Water)	12
1. Inleidende uiteenzettingen.....	12
1.1. Algemeen.....	12
1.2. Water	12
1.3. Milieu	14
2. Vragen en opmerkingen van de leden en reactie van de minister.....	17
2.1. Water	17
2.2. Milieu	18

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed besprak op 14 oktober 2009 het hoofdstuk 6 – Ruimtelijke Ordening van het jaarverslag 2008 van de Vlaamse Ombudsdienst.

Op 10 november 2009 behandelde de commissie hoofdstuk 4: Milieu en het deel Water van hoofdstuk 5 – Water, Gas en Elektriciteit.

I. HOOFDSTUK 6 – RUIMTELIJKE ORDENING

1. Inleidende uiteenzettingen

1.1. Ombudsdienst en parlement

De heer *Nan Van Zutphen*, Vlaams Ombudsman ad interim, wijst er bij het begin van zijn toelichting op dat een ombudsdienst niet gelijkstaat met een klachtendienst. Het Klachtendecreet van 1 juni 2001 schrijft immers voor dat een burger met een klacht zich eerst moet wenden tot de dienst zelf. Pas als daar geen oplossing wordt gevonden, kan hij terecht bij de tweede lijn en dat is de Vlaamse Ombudsdienst. Die legt niets op maar bemiddelt. Er zijn verschillende mogelijkheden om contact te leggen met de ombudsdienst, waaronder de website, die in september 2009 volledig vernieuwd is.

Vervolgens schetst de ombudsman de verschillende vormen van samenwerking tussen zijn dienst en het Vlaams Parlement. Dat de Vlaamse Ombudsdienst parlementair is, garandeert zijn onafhankelijkheid en schept bovendien ruimte voor complementariteit met de controletaak van het parlement zelf. Het jaarverslag wordt gewoonlijk in april aan het Vlaams Parlement gepresenteerd. De thematische hoofdstukken worden besproken in de verschillende commissies. De Vlaamse volksvertegenwoordigers kunnen er vragen over stellen. De Vlaamse Ombudsdienst kan ook ultiem bemiddelen bij een parlementaire commissie als men er niet uitkomt met de betrokken overheidsdienst en minister. Verder draagt de ombudsdienst soms bij aan hoorzittingen en verwijst hij door naar de verzoekschriftenprocedure.

Omgekeerd kunnen Vlaamse volksvertegenwoordigers klachten die zij ontvangen, doorverwijzen naar de Vlaamse Ombudsdienst. De ombudsdienst kijkt samen met het Vlaams Parlement of de volksvertegenwoordigers zich houden aan de deontologische code inzake dienstverlening aan de bevolking. Tot slot zijn ook alle vormen van informele contacten mogelijk.

1.2. Klachtenbeeld

De cijfers in het jaarverslag zijn volgens de heer Van Zutphen weliswaar relatief maar toch belangrijk. Internationaal onderzoek leert immers dat slechts een zeer klein deel van de potentiële klachten (5 procent) tot werkelijke klachten leidt. In 2008 kreeg de Vlaamse Ombudsdienst een 5000-tal klachten binnen, waarvan ongeveer 1600 leidden tot een echt klachtendossier.

Ruimtelijke Ordening is een van de tien grote thema's. De tendens is evenwel dalend na een piek van 18 procent van de klachten in 2003. In 2008 bedroeg het aandeel nog 7 procent. De oorzaak kan niet onmiddellijk worden aangegeven. Wellicht spelen de ontvoogding van de gemeenten inzake Ruimtelijke Ordening en de in het nieuwe Gemeentedecreet verplicht gemaakte eerstelijnsklachtenbehandeling mee. Het gaat voor het verslagjaar 2008 om 111 klachtendossiers en 181 gevallen van onmiddellijke dienstverlening.

Wat de eerste lijn betreft, heeft de hele Vlaamse overheid voor Ruimtelijke Ordening slechts 41 klachten geregistreerd. Dat aantal is zo laag dat de ombudsdienst denkt dat er een aanzienlijk probleem is bij zowel de erkenning van klachten als de herkenning van sig-

nalen. Daar komt nog bij dat het grootste deel van de genoemde 41 klachten in feite door de Vlaamse Ombudsdienst is doorgestuurd. De ervaring leert dat het rapporteren van weinig klachten eerder een signaal is dat er iets misloopt. Veel klachten wijst niet zozeer op slechte werking als op hoge toegankelijkheid en bereidheid om met klachten iets te doen.

De heer *Erwin Janssens*, medewerker van de Vlaamse Ombudsdienst, stelt dat het klachtenbeeld van 2008 geen opvallende nieuwe trends bevat. In het korte bestek van het jaarverslag kan men echter niet alle klachten aan bod laten komen. Daarom ligt de focus in het jaarverslag elk jaar op een ander aspect van Ruimtelijke Ordening. Om die reden wordt in het jaarverslag geregeld verwezen naar aanbevelingen in vorige jaarverslagen die nog actueel zijn.

De spreker overloopt achtereenvolgens de klassieke items vergunnen, handhaven en plannen. Voor onroerend erfgoed en de heffing op leegstaande of verwaarloosde bedrijfsruimten verwijst hij naar het jaarverslag.

1.3. Vergunnen

Informatieverstrekking – aanbeveling 2008-12

Wat vergunnen betreft, herinnert de spreker aan de jarenlange bespreking in de commissie van de vele klachten over de behandelduur, vooral bij de buitendiensten van de administratie Ruimtelijke Ordening, die kampten met een historische achterstand. Door uiteenlopende maatregelen op vlak van regelgeving, personeel en informatie is het aantal klachten echter systematisch gedaald. Inzake regelgeving gaat het om de vrijstelling van vergunning of advies en dus het doorschuiven van taken naar de gemeenten. Meer daarover staat in het jaarverslag 2006.

In 2008 heeft de Vlaamse Ombudsdienst slechts een erg beperkt aantal klachten behandeld over een te lange behandelduur. Het is dan ook moeilijk om er een algemene conclusie uit te trekken. Hoe dan ook is het, zeker met de nieuwe regeling in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, voor elke gemeente van belang om de decretaal bepaalde behandeltermijnen te halen.

Meer dan over het uitblijven van een beslissing klaagt de burger nu over de inhoud ervan. De buur van de aanvrager kan zijn bezwaren uiten tijdens het openbaar onderzoek. Het belang daarvan is in het Jaarverslag 2006 onderstreept. De ombudsdienst beveelt erin aan om voor een kwalitatieve en klantgerichte behandeling van vergunningsaanvragen ten aanzien van de omwonenden te zorgen. Dat houdt onder meer in de bekendmakingsregels voor openbare onderzoeken doen naleven en de bezwaarschriften afdoende onderzoeken en verwerken in de vergunningsbeslissing. Openbare onderzoeken dragen dan ook bij tot een groter vertrouwen van de burger in de overheid, ervaart de heer Janssens.

Gsm-masten vormen een typevoorbeeld. De stad Brugge heeft zelf ooit voorgesteld het openbaar onderzoek uit te breiden tot de omwonenden in een straal van 500 meter. De heer Janssens denkt dat dit een goed idee is. De ombudsdienst zelf heeft de gemeenten dan ook aanbevolen om verder te gaan dan de regelgeving. De stad Turnhout bijvoorbeeld doet dat.

Vervolgens gaat hij in op de klachten van de aanvragers. Hun ongenoegen kan dikwijls worden voorkomen door voorafgaand correct te informeren over wat kan en wat niet. Die informatieverstrekking moet zowel algemeen en als individueel gebeuren, onder meer door vooroverleg te organiseren. De ombudsdienst heeft een aantal dossiers behandeld waarin die concrete informatie niet correct bleek te zijn. De heer Janssens waarschuwt dat het

gerechtvaardigde vertrouwen van de burger niet mag worden geschonden. De burger moet kunnen rekenen op correcte informatie.

Aanbeveling 2008-12 luidt: “De Vlaamse overheid moet samen met de gemeenten blijven investeren in algemene informatieverstrekking over wat vergunbaar is, maar ook in individuele informatieverstrekking, bijvoorbeeld vooroverleg met de kandidaat-aanvrager.”.

1.4. Handhaven

Handhavingsbeleid – aanbeveling 2008-13

Wat handhaven betreft, verwijst de ombudsdienst naar de motie van 16 maart 2005 waarin het Vlaams Parlement aan de Vlaamse Regering vraagt om een handhavingsbeleid te voeren dat voldoende duidelijk en doortastend is, zodat er een preventieve werking van uitgaat en nieuwe bouwovertradingen maximaal worden voorkomen. Het zijn vooral de lichte bouwovertradingen in woongebieden die tot klachten bij de Vlaamse Ombudsdienst leiden. In dichtbevolkte wijken vormen lichte bouwovertradingen geregeld een bron van ergernis, zeker voor wie wel de regels wil volgen maar daarvoor niet beloond wordt. Het is ergerlijk om lang te moeten wachten op de vergunningsbeslissing voor een carport en zeker als die beslissing negatief is, terwijl ondertussen de hele verkaveling vol carports zonder vergunning wordt gebouwd.

Algemeen meent de Vlaamse Ombudsdienst dat de overheid ook tegen lichte bouwovertradingen moet optreden. Anders kan men beter voor die werken de vergunningsverplichting opheffen. Reageren heeft ook een preventieve werking. Wie vaststelt dat lichte bouwovertradingen meestal onbestraft blijven, zal minder geneigd zijn zich aan de regels te blijven houden. De nieuwe, verkorte verjaringstermijn betekent dat de gemeenten voortaan alerter moeten zijn voor wat niet volgens de regels wordt gebouwd. Verder bleek uit een aantal dossiers dat het wenselijk is om de samenwerking met politie en parket op punt te stellen. Een aangewezen methode is een handhavingsnota.

Toch blijft de ombudsdienst vinden dat nog onvoldoende wordt gedaan om tot daadwerkelijke naleving van de regels te komen. Daarom verwijst hij nadrukkelijk naar de aanbeveling daarover uit 2007, die in het jaarverslag 2008 bij het natraject is opgenomen. De huidige procedure via parket en strafrechter is veel te omslachtig voor lichte overtradingen. Vandaar het pleidooi om te zoeken naar alternatieve handhavingsinstrumenten, zoals administratieve sancties. Het Milieuhandhavingsdecreet en het Energieprestatiedecreet vormen goede voorbeelden. Het bijkomende instrument van de minnelijke schikking is positief en waardevol maar volgens de ombudsdienst onvoldoende.

Aanbeveling 2008-13 luidt: “De Vlaamse overheid, en met name het agentschap Inspectie Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed, moet samen met de gemeenten investeren in een actief en consequent handhavingsbeleid, waarbij bouwovertradingen tijdig worden opgespoord en vastgesteld en herstellvorderingen worden ingediend binnen een redelijke termijn. Dat veronderstelt onder meer een efficiënte coördinatie met de politiediensten en met het parket.”.

Betrouwbaarheid van de informatie – aanbeveling 2008-14

Een ander aspect van handhaving is de informatieverstrekking bij de aankoop van een onroerend goed. Klachten brengen aan het licht dat er een probleem is met de vermelding “Geen bouwovertrading bekend”. De koper weet daarmee niet of het te koop gestelde gebouw stedenbouwkundig volledig in orde is. Heel wat bouwovertradingen zijn nooit vastgesteld en zijn dus niet bekend.

Aanbeveling 2008-14 luidt daarom: “De Vlaamse overheid moet samen met de gemeenten onderzoeken op welke wijze de betrouwbaarheid kan worden verhoogd van de informatie die aan kandidaat-kopers van een onroerend goed over het bestaan van bouwovertradingen wordt verstrekt.”.

Weekendzones – aanbeveling 2008-15

Met nieuwe bepalingen in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening tracht de Vlaamse overheid tegemoet te komen aan de onzekerheid van de permanente bewoners in weekendverblijven, onder meer een uiterste datum voor de planologische onderzoeken en een voorwaardelijk tijdelijk woonrecht voor de permanente bewoners waarvoor geen planologische oplossing wordt geboden.

Ook met een tijdelijk woonrecht blijven permanente bewoners van weekendverblijven en andere betrokkenen, zoals natuurverenigingen, uitkijken naar de planologische afweging van de provincies. De Vlaamse Ombudsdienst heeft er begrip voor dat het onderzoek complex is en tijd vergt, maar hoopt dat de planologische knopen zo snel mogelijk worden doorgehakt.

Aanbeveling 2008-15 luidt als volgt: “De Vlaamse overheid moet samen met de provincies onverminderd werk blijven maken van de beloofde planologische beoordeling van de bestaande knelpunten in verband met weekendzones.”.

1.5. Plannen

Voor het onderdeel plannen werden dit jaar geen nieuwe aanbevelingen geformuleerd. De ombudsdienst verwijst wel naar de twee aanbevelingen uit 2007 die in het jaarverslag 2008 bij het natraject worden besproken.

De eerste gaat over de bekendmaking. De Vlaamse overheid, de provincies en de gemeenten moeten de openbare onderzoeken over hun ruimtelijke plannen maximaal bekendmaken, zodat zoveel mogelijk belanghebbenden tijdig op de hoogte zijn en hun recht om een bezwaarschrift in te dienen, kunnen uitoefenen (aanbeveling 2007-13).

De ombudsdienst heeft vastgesteld dat de codex voortaan een vermelding van openbare onderzoeken op de website oplegt – wat al een vaste praktijk was geworden – evenals een informatie- en inspraakvergadering voor structuurplannen, wat ook meer en meer een gebruik was geworden. Dat zijn verbeteringen, erkent de ombudsdienst, maar hij is wel benieuwd naar de eerste ervaringen met de bepaling dat de plannende overheid voor ruimtelijke uitvoeringsplannen ‘kan’ beslissen tot een individuele kennisgeving.

De tweede aanbeveling gaat over het oude probleem van de planschadevergoeding. Groot is de ergernis bij burgers die plots vaststellen dat de bouwgrond die zij hadden liggen voor hun kinderen of hun oude dag, geen bouwgrond meer is. Dit heeft deels te maken met de eerder genoemde bekendmakingsproblematiek: openbare onderzoeken over bestemmingswijzigingen bereiken niet altijd de betrokkenen. Maar voor een deel heeft dit ook te maken met de beperkte ruchtbaarheid die wordt gegeven aan de mogelijkheid van een planschadevergoeding. Zij die mogelijk toch nog op tijd zijn voor een planschadevergoeding, worden door de overheid systematisch doorverwezen naar de rechter, omdat voor een minnelijke schikking de regeling te complex is.

Dat bracht de Vlaamse Ombudsdienst tot de aanbeveling dat de Vlaamse overheid, de provincies en de gemeenten bij bestemmingswijzigingen de betrokken burgers actief moeten informeren over de mogelijkheid planschadevergoeding te verkrijgen. Zij mogen een

regeling in der minne niet bij voorbaat uitsluiten. Het is bovendien wenselijk te onderzoeken of de regelgeving inzake planschadevergoeding kan worden vereenvoudigd (aanbeveling 2007-14).

Positief is ook hier dat in de codex stappen vooruit worden gezet op het vlak van informatieverstrekking, maar er blijft een geringe bereidheid of geringe praktische mogelijkheid tot minnelijke schikkingen. In het jaarverslag staat een vrij extreem dossier beschreven over een dure gerechtelijke procedure, waar een veel goedkopere minnelijke schikking misschien had kunnen worden getroffen. Het bedrag van de planschade bedroeg 25.000 euro, maar dat moest worden vermeerderd met 150.000 euro aan intresten plus advocatenkosten.

Geen planschadevergoeding toekennen aan wie er volgens de regelgeving recht op heeft, doet volgens de heer Janssens afbreuk aan de legitimiteit van de ruimtelijke plannen en meer algemeen aan het vertrouwen van de burger in de overheid. Bovendien is het voor een zorgvuldig bestuur nuttig om tijdig te kunnen ramen hoeveel aan planschadevergoedingen een bepaald ruimtelijk plan kan kosten.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

2.1. Aantal klachten

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* meent dat het lage aantal klachten bij de ombudsdienst het gevolg is van het feit dat de steden en gemeenten de meeste klachten over de Vlaamse overheid opvangen. Zij erkent wel dat de tijdige aflevering van vergunningen en adviezen de laatste twee jaar erg verbeterd is.

Mevrouw *Tinne Rombouts* informeert of de ombudsdienst zicht heeft op het aantal klachten dat bij de gemeenten en de provincies wordt ingediend. Wat komt daaruit naar voren? Hoe kan men de erkenning van klachten bij Ruimtelijke Ordening zelf verbeteren? Kan men uit het ontbreken van nieuwe trends in de klachten, afleiden dat ook hun aantal gelijk is gebleven?

De heer *Erwin Janssens* bevestigt dat het aantal klachten bij de ombudsdienst inzake Ruimtelijke Ordening echt gedaald is. Vroeger schommelde hun aantal rond 200. De dienst weet niet precies hoe dit te verklaren is, maar heeft wel vermoedens. Een van de oorzaken is zeker dat de gemeenten meer en meer taken uitvoeren, terwijl de rol van de Vlaamse administratie meer op de achtergrond komt. Dat is geen probleem voor steden met een lokale ombudsdienst. Ook de Vlaamse Ombudsdienst werkt subsidiair samen met de lokale ombudsdiensten. Als hij bijvoorbeeld klachten ontvangt over de stadsdiensten van Brugge met betrekking tot Ruimtelijke Ordening, geeft hij het dossier door aan de Brugse ombudsman, terwijl hij beschikbaar blijft voor ondersteuning indien gewenst. Gevolg is wel dat de klachten niet in de statistieken van de Vlaamse Ombudsdienst terechtkomen.

Voor de andere gemeenten doet de Vlaamse Ombudsdienst systematisch een beroep op de eerstelijnsklachtenbehandeling, waartoe de gemeenten sinds 1 januari 2007 verplicht zijn. Klachten worden altijd eerst aan de betrokken gemeente voorgelegd. De gemeente weet dat de klacht terugkeert bij de Vlaamse Ombudsdienst als zij haar niet behoorlijk heeft beantwoord. In dat kader worden heel wat klachten opgelost, die dan evenmin in de statistieken van de Vlaamse Ombudsdienst worden opgenomen.

Ook binnen de Vlaamse administratie groeit het besef dat de systematische registratie van klachten trends aan het licht kan brengen die voordien toevalstreffers leken. Om de

bereidheid daartoe nog te verhogen, plant de ombudsdienst nieuw overleg met het departement.

De heer *Nan Van Zutphen*, waarnemend ombudsman, onderstreept dat het aantal eerstelijnsklachten bij de Inspectie Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed (Inspectie RWO) en het Agentschap Ruimtelijke Ordening-Onroerend Erfgoed Vlaanderen zo laag is dat het niet meer geloofwaardig is. Opgesplitst over de provincies komt men aan één ontvankelijke klacht per drie maanden per provincie. Dit kan men oplossen door intern, bij de leidinggevendenden, voldoende draagvlak te creëren voor de erkenning van klachten.

2.2 Vergunnen en ontvoogding

De heer *Pieter Huybrechts* gaat in op de behandeltermijn van vergunningsaanvragen. Volgens het nieuwe decreet op de Ruimtelijke Ordening moeten voortaan ook niet ontvoogde gemeenten binnen een bepaalde termijn beslissen. Na het verstrijken van een termijn van 105 dagen wordt de aanvraag geacht te zijn afgewezen. De aanvrager kan dan in beroep gaan bij de bestendige deputatie. Het lid suggereert om omgekeerd te werk te gaan. In de plaats van de aanvrager te sanctioneren voor het niet reageren van gemeente of provincie, zou men in dat geval beter de aanvraag automatisch als goedgekeurd beschouwen. Volgens de heer Huybrechts zullen de overheden de aanbeveling van de ombudsdienst om passende maatregelen te treffen, dan zeker ter harte nemen.

Ook mevrouw *Mercedes Van Volcem* betreurt de automatische weigering na 105 dagen en sluit zich aan bij het voorstel om dit om te keren. De burger mag niet gesanctioneerd worden voor de laattijdigheid van de administratie, ook al zijn er beroepsmogelijkheden. Het lid vindt de verregaande depolitisering van de ruimtelijke ordening een goede zaak en noemt de bindende en gemotiveerde adviezen van de gemeentelijke stedenbouwkundig ambtenaar als voorbeeld. Maar zij vindt het niet kunnen dat een ambtenaar die een aanvraag niet wil vergunnen, het dossier 105 dagen kan laten liggen en daarmee de bevoegdheid van het bestuur, dat een afwijkende maar gemotiveerde mening kan hebben, uitholt. De heer *Erwin Janssens* stelt dat zowel het ‘geacht te zijn afgewezen’ van een aanvraag als het ‘geacht te zijn ingewilligd’ voor- en nadelen hebben, gezien de verschillende standpunten van aanvragers en omwonenden. De ombudsdienst spreekt zich niet uit over de keuze, want die is aan het beleid. Wel onderstreept de heer Janssens dat het hoe dan ook onbehoorlijk is de termijn te overschrijden. Hij erkent dat de nieuwe regel ook nadelig kan zijn voor de aanvrager omdat gemeenten vroeger wel eens beslisten met vijf of tien dagen vertraging na het verstrijken van de termijn, terwijl voortaan het dossier wordt afgewezen, en eventueel op een ander niveau terechtkomt.

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* vindt de ontvoogding van steden en gemeenten een goede zaak. Maar samen met de nieuwe decreet leidt zij wel tot een stijging van het aantal lokale ambtenaren, terwijl er op gewestelijk niveau minder werk is. Is de minister zinnens budgetten uit te trekken voor die bijkomende lasten bij steden en gemeenten? Hoe gaat hij de verschuiving in de taakbelasting van de Vlaamse ambtenaren aanpakken?

Informatieverstrekking – aanbeveling 2008-12

Mevrouw *Karin Brouwers* erkent dat er mankementen zijn inzake informatieverstrekking. Zij geeft het voorbeeld van burgers die een bezwaar indienen tegen een vergunningsaanvraag en vervolgens niet meer op de hoogte worden gesteld. Anderzijds heeft ze er begrip voor dat men, vanwege de administratieve overlast, niet alle ondertekenaars – hun aantal kan tot honderden oplopen – aanschrijft. Het lid vindt het wel goed dat het nieuwe decreet oplegt dat de burgemeester attesteert dat een vergunning is aangeplakt gedurende een bepaalde periode, wat alvast voor de meeste buurtbewoners een oplossing biedt.

De heer *Erwin Janssens* antwoordt dat het meedelen van beslissingen aan de indieners van bezwaren vooral bij kleine vergunningsaanvragen aangewezen is. Werken met grote maatschappelijke impact en waarvoor in het kader van een openbaar onderzoek talrijke handtekeningen worden verzameld, vormen niet de standaardsituatie, ook al vallen ze meer op. De heer Janssens vindt het niet noodzakelijk dergelijke mededelingen te verplichten in de regelgeving, maar waardeert wel de gemeenten die een actieve en klantvriendelijke dienstverlening aanbieden, zeker in de context van de nieuwe beroepsprocedure met een korte beroepstermijn.

2.3. *Handhaven*

Handhaven – aanbeveling 2008-13

De heer *Pieter Huybrechts* heeft vragen bij de invoering van administratieve sancties. Hij erkent dat onvergunde werken bij vaststelling terecht worden stilgelegd door middel van een stakingsbevel. Welnu, bij doorbreking wordt een administratieve geldboete opgelegd die vrij hoog kan oplopen, en dat blijkt een effectieve en afdoende maatregel. Waarom moeten daar volgens de ombudsdienst nog bijkomende administratieve sancties aan worden toegevoegd?

Volgens mevrouw *Mercedes Van Volcem* zijn kleine bouwovertredingen voor de parketten geen prioriteit en worden ze vrijwel systematisch geseponeerd. Vergeleken met zware criminaliteit zijn ze inderdaad minder prioritair, erkent het lid, maar anderzijds maakt dit het de gemeenten moeilijk hun inwoners te motiveren om de regels na te leven. Het klopt dat er al een stakingsbevel bestaat, maar dat volstaat niet als administratieve sanctie, omdat sommige werken – zoals het plaatsen van kunststoframen in een beschermd monument – slechts enkele uren in beslag nemen. Daaraan zou moeten worden verholpen.

De heer *Bart Martens* laat opmerken dat de vorige minister van Ruimtelijke Ordening een studie liet uitvoeren over de administratieve sancties. Professoren concludeerden toen dat dergelijke sancties binnen Ruimtelijke Ordening en Stedenbouw niet kunnen, in tegenstelling tot Milieu. Binnen dat laatste domein kon namelijk wel het onderscheid ingevoerd worden tussen milieumisdrijven en administratief vervolgbare milieu-inbreuken. De heer Martens stelt voor de studie op te vragen en na te kijken wat de precieze juridische bezwaren zijn.

De heer *Erwin Janssens* bevestigt dat administratieve sancties juridisch niet eenvoudig zijn uit te werken, maar in het Milieuhandhavingsdecreet werd dat opgelost door het onderscheid tussen misdrijven en inbreuken en de mogelijkheid om bij niet-vervolgving van misdrijven door het parket alsnog administratieve sancties op te leggen. Hij zal de genoemde studie opvragen.

De stillegging van werken is inderdaad erg succesvol en dat is juist te danken aan de administratieve sanctie bij doorbreking. Maar daarnaast is meer nodig, om bijvoorbeeld te kunnen optreden tegen werken die zelfs voor een alerte gemeente te snel werden uitgevoerd.

Aanbeveling 2008-14

Mevrouw *Karin Brouwers* meent dat het nieuwe decreet met het as-builtattest op termijn een goede oplossing biedt voor de aan kandidaat-kopers onbekende bouwovertredingen. Het lid vraagt zich daarom af of het wel nodig is om nog meer te doen.

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* bevestigt dat wat de informatieverstrekking betreft, de as-builtattesten een oplossing bieden vanaf 1 april 2010.

Mevrouw *Tinne Rombouts* wil weten of de ombudsdienst verwacht dat dit nieuwe handhavingsinstrument, dat nog op kruissnelheid moet komen, een oplossing zal bieden met betrekking tot bouwovertradingen. Het lid meent dat het as-builtontest eerst bij de verkoop van woningen moet worden ingevoerd en stelt dat het ook daarvoor bedoeld is.

De heer *Bart Martens* wijst erop dat in het regeerakkoord sprake is van een integratie van het as-builtontest met het verslag voor energieprestaties en binnenklimaat (EPB-verslag). Aangezien die laatste ook bij de verkoop van bestaande woningen – en niet alleen nieuwe woningen – moeten worden afgeleverd, ligt daar misschien een mogelijkheid om meteen na te gaan of de woning die te koop is conform de vergunning werd gerealiseerd en of er geen sprake is van onvergunde verbouwingen.

De heer *Erwin Janssens* meent dat het as-builtontest een deel van de informatieproblemen van kandidaat-kopers oplost. Om de betrouwbaarheid van de informatieverstrekking te verhogen, wil de heer Janssens niet zozeer de decreetgever aanspreken als wel de ambtenaren op het terrein. Zij moeten niet alleen actief op zoek gaan naar bouwovertradingen, maar ook het instrument van het as-builtontest promoten en maximaal toepassen. De vraag is of dat zal volstaan om een kandidaat-koper voldoende betrouwbare informatie te geven over het bestaan van bouwovertradingen.

3. Reactie van de minister

De heer *Philippe Muylers*, Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport, wijst op de inwerkingtreding van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening op 1 september 2009. De mogelijkheid om administratieve sancties in te voeren in de codex, werd inderdaad onderzocht. De minister stelt verder dat de stilzwijgende goedkeuring van een vergunningsaanvraag niet verenigbaar is met de Europese regels ter zake.

Vervolgens reageert de minister op de aanbevelingen. Wat de informatieverstrekking bij vergunnen betreft (aanbeveling 2008-12), verwijst de minister naar de websites www.ruimtelijkeordering.be en www.bouwenenwonen.be, waarop zeer eenvoudig en duidelijk antwoord wordt gegeven op vrij algemene vragen, bijvoorbeeld: wanneer is een stedenbouwkundige vergunning nodig? Kan u voor uw project een vergunning bekomen? Welke stedenbouwkundige voorschriften gelden er? Enzovoort.

Verder organiseert het agentschap RO Vlaanderen in het kader van het Atriumoverleg bijeenkomsten met de lokale besturen op provinciaal niveau. Dat structurele overleg vindt nu al een jaar plaats, met zeer positieve reacties van de gemeenten. Ten slotte is er nog het driepartijenoverleg tussen aanvrager, gemeente en RO-ambtenaren om de haalbaarheid van concrete projecten van tevoren te onderzoeken.

Het agentschap Inspectie RWO werkt volop aan het handhavingsbeleid (aanbeveling 2008-13). Er is al overleg geweest met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), de parketten-generaal van Antwerpen en Gent en het parket van Brussel. Er is een bijkomend gesprek gepland met de expertisecel van het parket-generaal voor verdere afstemming van de prioriteiten. De resultaten van de overleggronde worden gebundeld in het Handhavingsplan.

Aanbeveling 2008-14 gaat over de betrouwbaarheid van informatie voor kandidaat-kopers. In 2008 was er een eerste actie met betrekking tot de informatieverplichting bij de verkoop van onroerende goederen. Die eerste actie was gericht op professionelen. De processen-verbaal werden overgemaakt aan de gemeenten ter opname in het vergunningenregister. Om het zo volledig mogelijk te maken, maakt het Vlaamse Gewest al jaren-

lang automatisch zijn gegevens aan de gemeenten over. De omgekeerde informatiestroom, van gemeenten naar gewest, wordt opgenomen in het Handhavingsplan.

De vierde aanbeveling 2008-15 betreft de planologische beoordeling van weekendzones. De minister herinnert aan het stappenplan uit het beleidsplan Weekendverblijven, dat dateert van 2003. De eerste stap beoogde de inventarisatie en is uitgevoerd, evenals de tweede, waarin de clusters op gewestelijk niveau zijn afgewogen. In stap 3 worden de clusters beoordeeld op provinciaal niveau en wordt de gewenste ontwikkeling bepaald door de provincies. Stap 4 is de opmaak van provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen.

De provincies Vlaams-Brabant, West- en Oost-Vlaanderen en Antwerpen zijn effectief gestart met stappen 3 en 4. In Vlaams-Brabant is het provinciale ruimtelijke uitvoeringsplan van Kampenhout-Haacht-Boortmeerbeek-Zemst goedgekeurd. De provincie Limburg staat nog niet zover, er zijn nog geen provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen in voorbereiding.

De inwerkingtreding van de codex, die de opmaak van de plannen oplegt, doet de minister verwachten dat de genoemde processen zullen worden uitgevoerd.

II. HOOFDSTUK 4 – MILIEU, EN HOOFDSTUK 5 – WATER, GAS EN ELEKTRICITEIT (DEEL WATER)

1. Inleidende uiteenzettingen

1.1. Algemeen

De heer *Nan Van Zutphen*, waarnemend ombudsman, stelt dat het aantal klachten over milieu relatief klein is: 3,5 percent van de klachten handelen over milieu. Voor deze klachten is telkens onderzoek nodig, het zijn dus eigenlijk niet echt routineklachten en ze zijn tijdrovend.

De ombudsdienst kreeg van de betrokken overheidsdiensten – de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM), de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), het Agentschap Natuur en Bos (ANB) – een rapport over de klachtenafhandeling op de eerste lijn. In totaal heeft de Vlaamse overheid in eerste lijn 254 klachten ontvangen in verband met milieu. Daar zitten de meldingen aan de afdeling Milieu-inspectie niet bij. De milieuklachtenbehandeling van de Vlaamse overheid is relatief goed, alleen is het voor de burger vaak moeilijk te beoordelen waar en op welk niveau hij zijn klacht moet indienen. Een centraal meldpunt dat zorgt voor de distributie van de klachten, zoals het bestaat voor de wegen, is een interessante denkpiste voor de sector milieu.

1.2. Water

De ombudsdienst krijgt vrij veel klachten over het thema water, zeker tien percent van de klachten, en dan vooral over de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (VMW). Klachten kunnen ook gaan over Aquafin of de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). De VMW is niet de enige Vlaamse drinkwatermaatschappij maar wel de enige die onder de auspiciën van de Vlaamse overheid valt. De ombudsman zal het enkel hebben over de klachten die tot een aanbeveling geleid hebben. Die zijn onder te brengen in twee grote thema's.

Drinkwaterfactuur – aanbeveling 2008-08

Sinds 2006 krijgen de meeste burgers één drinkwaterfactuur, met niet alleen de verbruikskosten, maar ook de bovengemeentelijke saneringsbijdrage voor de zuivering van het afvalwater en de gemeentelijke saneringsbijdrage voor de riolering.

Gebruikers die een eigen waterwinning hebben, ontvangen een heffing van de VMM voor de bovengemeentelijke waterzuivering. Daarnaast wordt hen door de drinkwatermaatschappij een saneringsvergoeding aangerekend voor de riolering. Die heffing door de VMM en vergoeding door de drinkwatermaatschappij, zijn onvoldoende op elkaar afgestemd. Ze kennen eenzelfde berekeningsbasis maar ze gebeuren op verschillende tijdstippen en door verschillende instellingen. Dit leidt tot veel verwarring. Mensen denken dat ze twee keer dezelfde factuur moeten betalen. De inspanningen van de overheid om daarover beter te communiceren, hebben tot nog toe niet tot betere resultaten geleid.

Daar komt dan nog bij dat burgers met een eigen waterwinning meestal niet zijn aangesloten bij een drinkwatermaatschappij. Dat zij toch een rekening ontvangen van een drinkwatermaatschappij, leidt tot extra onbegrip.

De Vlaamse Ombudsdienst pleit daarom voor een betere communicatie en informatie aan de eigen waterwinners over deze twee bijdragen. Maar het zou uiteraard veel duidelijker zijn als deze beide bijdragen werden samengevoegd.

De aanbeveling 2008-08 luidt dan ook: de Vlaamse overheid moet de regeling van de saneringsbijdragen voor de zuivering van het afvalwater en voor de riolering verfijnen en, in geval van een eigen waterwinning, de saneringsvergoeding bundelen met de afvalwaterheffing.

De aparte inning is een interne overheidskwestie, waar de burger de prijs voor betaalt. Het bedrag dat de VMM int gaat naar Aquafin en dient voor de waterzuivering. Het bedrag dat de drinkwatermaatschappijen innen gaat naar de rioolbeheerders (gemeente of intercommunale) en dient voor de riolering. Op het ene bedrag wordt 21 percent btw aangerekend (VMM-bedrag) en op het andere 6 percent (drinkwatermaatschappij). Om beide bedragen samen te voegen moet er een oplossing gevonden worden voor die twee btw-tarieven. De huidige oplossing is absoluut niet klantvriendelijk.

Waterverkoopsreglement – aanbeveling 2008-09

De tweede aanbeveling gaat over het waterverkoopsreglement en de reguleringsinstantie voor water. Momenteel kent elke drinkwatermaatschappij haar eigen reglement. Het Drinkwaterdecreet van 24 mei 2002 biedt nochtans de mogelijkheid om te komen tot een eenvormig waterverkoopsreglement. Dit zou meer eenvormigheid kunnen brengen in de aanpak van de verschillende watermaatschappijen en de kosten die worden aangerekend.

In principe moest er binnen de achttien maanden na de inwerkingtreding van het decreet een algemeen verkoopsreglement van kracht worden voor alle drinkwatermaatschappijen. Er zijn al wel initiatieven aangekondigd maar tot één uniform verkoopsreglement is het nog altijd niet gekomen.

Eén van de aspecten die in een reglement kan worden geregeld, zijn richtlijnen voor verborgen lekken. Als er een lek is na de watermeter, komt het water dat daardoor is weggelopen ook op de factuur. Vaak ontdekt de burger dat pas als hij de factuur ontvangt. De betrokkene is niet altijd vrij van nonchalance of nalatigheid, maar betaalt ervoor een hoge prijs. Als het water wordt gefactureerd, moeten ook de saneringsbijdragen volledig worden doorgerekend op dat water. Ook al staat vast dat het om een lek ging en het water dus niet gebruikt en niet vervuild werd. Als het water op de factuur staat, moeten de beide saneringsbijdragen worden aangerekend.

Elke drinkwatermaatschappij heeft haar eigen aanpak. De Tussengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Watervoorziening (TMVW) heeft een solidariteitsfonds, dat

tussenbeide komt in geval van een verborgen lek. Sommige drinkwatermaatschappijen zijn mild, andere streng.

De ombudsdienst pleit voor een eenvormige regeling. Een mogelijke oplossing om tot een eenvormige aanpak van waterlekken te komen, is de oprichting van een overkoepelend compensatiefonds. Dit kan door de verschillende drinkwatermaatschappijen samen gebeuren of door de overheid. Dit fonds zou dan volgens eenvormige criteria de lekproblemen kunnen aanpakken. Zolang een dergelijk initiatief uitblijft, pleit de Vlaamse Ombudsdienst er voor om deze problematiek grondig te laten onderzoeken door de reguleringsinstantie voor water.

De reguleringsinstantie is in 2009 opgericht als onderdeel van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). De vraag kan gesteld worden of de reguleringsinstantie in haar huidige vorm over voldoende armslag en middelen beschikt om haar taak te vervullen.

Wat een eenvormig verkoopsreglement en de aanpak van waterlekken betreft, lijkt dit geen probleem. Moeilijker wordt het als het over de hoogte van de drinkwaterfactuur gaat. De VMM beslist immers mee over bepaalde tarieven. De reguleringsinstantie moet voldoende onafhankelijk kunnen werken en over voldoende slagkracht beschikken.

Aanbeveling 2008-09 luidt: “De Vlaamse overheid moet zorgen voor een eenvormig verkoopsreglement en een slagkrachtige reguleringsinstantie voor water.”.

Voor de andere problemen in verband met het thema water verwijst de ombudsman naar de website en het jaarverslag.

1.3. Milieu

Milieuhinder – aanbeveling 2008-05

De heer *Chris Nestor*, onderzoeker bij de Vlaamse Ombudsdienst, wijst erop dat klachten over de aanpak van milieuhinder de voorbije jaren een constante in het jaarverslag zijn. De Vlaamse Ombudsdienst is niet alleen bevoegd voor de dienstverlening van de afdeling Milieu-inspectie van het Vlaamse Gewest, maar is ook bevoegd voor de gemeenten als het gaat om het toezicht op de ingedeelde inrichtingen in de Vlaamse milieuvergunningenreglementering (VLAREM), concreet betekent dat het toezicht op milieuvergunningplichtige inrichtingen van klasse 2 en klasse 3 waarop de gemeente het toezicht uitoefent en van klasse 1 waarop de Milieu-inspectie het toezicht uitoefent.

Als burgers milieuhinder melden, verwachten zij een alerte reactie en een duidelijke communicatie over het gevoerde onderzoek, de conclusies ervan en de opvolging. Het klachtenbeeld slaat vooral op het toezicht door de gemeenten ten aanzien van die klasse 2- en 3-inrichtingen. De behandeltermijn en een gebrek aan opvolging van een melding blijven een bron van ergernis bij de bestuurlijke milieuhandhaving.

Andere knelpunten zijn een gebrek aan expertise of middelen om een grondig onderzoek te kunnen voeren. Gemeenten beschikken niet altijd over de middelen daarvoor. Dat is belangrijk om de hinder te kunnen objectiveren, de toezichthouder moet kunnen vaststellen of er een overschrijding van een norm is. Voorts zijn er de discussies over gedogen versus optreden. Aan een bedrijf kan een termijn worden geboden om zich in regel te stellen, het is niet altijd opportuun om meteen met harde hand op te treden. Voorts wordt er geklaagd over een gebrek aan communicatie. Zeker bij grotere bedrijven kan er soms een lange termijn lopen vanaf de melding, waarna er controles en metingen volgen, een saneringsplan moet worden opgesteld en uitgevoerd en dan opnieuw wordt gecontroleerd.

Die procedure kan lang aanslepen terwijl de klager niet dadelijk veranderingen merkt of op de hoogte wordt gehouden.

De voorbije jaren heeft de Vlaamse Ombudsdienst verschillende keren de aanbeveling geformuleerd dat de Vlaamse overheid samen met de gemeenten de lokale expertise en het lokale draagvlak moeten versterken om een afdoende milieuhandhaving in alle Vlaamse gemeenten te kunnen verzekeren. Twee aspecten komen daarin aan bod: de beschikbare middelen om die taken uit te oefenen en de politieke wil om aan milieuhandhaving te doen.

Er is een kerntakendebat geweest over de taakverdeling tussen het gewest en de lokale besturen, er zijn initiatieven van de afdeling Milieu-inspectie inzake opleiding en inspectie-instrumenten die de gemeentelijke toezichthouders kunnen gebruiken bij de controles, bijvoorbeeld een checklist voor de integrale milieuvorwaarden voor standaardgarages en carrosseriebedrijven. Er is een studie gestart om het takenpakket van de gemeentelijke milieudiensten te evalueren. En de grootste vernieuwing is het nieuwe Milieuhandhavingsdecreet dat voor de zomer 2009 in werking is getreden.

Naast een verfijning van de handhavingmiddelen legt dat decreet verplichtingen op om in elke gemeente lokale toezichthouders aan te stellen. Zo moet een gemeente met meer dan 300 klasse 2-inrichtingen of met meer dan 30.000 inwoners, twee toezichthouders hebben. In de voorbije jaren maakte de ombudsdienst het punt dat bepaalde gemeenten geen VLAREM-gemachtigd ambtenaar hadden, waardoor geen enkele ambtenaar bevoegd was om op te treden. Dat zal veranderen met het Milieuhandhavingsdecreet. Elke gemeente zal, eventueel samen met andere gemeenten, een lokale toezichthouder moeten hebben. Er is een overgangsfase van twee jaar om aan die verplichtingen te voldoen.

Het is belangrijk dat de Vlaamse overheid de inspanningen en de resultaten van dat gemeentelijk milieutoezicht in deze periode opvolgt en evalueert, en de gemeenten voldoende ondersteunt om die taken efficiënt uit te voeren. Het Milieuhandhavingsdecreet biedt ook de mogelijkheid om lokale toezichthouders te subsidiëren en opleiding en permanente vorming aan te bieden. De Vlaamse overheid moet bepalen welke invulling daaraan wordt gegeven.

In het Jaarverslag 2008 legt de ombudsdienst de focus op de communicatie en op de samenwerking tussen verschillende diensten. Een cruciale succesfactor om de burger te laten zien dat het milieutoezicht zorgvuldig wordt uitgeoefend, is een goede communicatie over hoe er wordt gereageerd op meldingen en klachten.

Hindermeldingen kunnen via verschillende kanalen binnenkomen. Het is belangrijk dat de milieudienst het overzicht bewaart en weet waarover er meldingen of klachten zijn. Burgers bellen de politie, spreken de burgemeester aan of contacteren nog andere diensten. In het jaarverslag staat bijvoorbeeld een klacht over geluidshinder van een stedelijk kunstencentrum. De schepen van Cultuur laat de verzoeker weten dat aan te pakken. Als er niets verandert, contacteert de verzoeker na een aantal maanden de Vlaamse Ombudsdienst. Die stelt dan echter vast dat de milieudienst helemaal niet op de hoogte is van het probleem en dat er ook nog nooit duidelijke vaststellingen zijn gedaan. Ook processen-verbaal van de politie blijken niet altijd aan de toezichthouder te worden bezorgd.

De milieuambtenaar moet de spilfiguur zijn die het overzicht bewaart en er ook over waakt dat er regelmatig wordt gecommuniceerd met de burger die de hinder ondervindt. Daarvoor is een goede coördinatie van alle betrokken diensten nodig.

Kortom, aanbeveling 2008-05 luidt: “De Vlaamse overheid, en met name de afdeling Milieu-inspectie, en de gemeenten moeten ervoor zorgen dat de toezichthoudende ambte-

naren goede samenwerkingsafspraken maken met andere diensten en met de politie, zodat hindermeldingen en vaststellingen altijd bij de toezichthouder bekend zijn.”.

Bodemsanering – aanbeveling 2008-06

Bodemsanering komt in 2008 weinig voor in het klachtenbeeld. De voorbije jaren was er een groot probleem met de behandeltermijn van beroepen tegen beslissingen van OVAM. Normaal gezien worden die beroepen afgehandeld binnen de 90 dagen maar een zware achterstand deed die termijn oplopen tot drie jaar. Dat is sinds 2003 herhaaldelijk aan bod gekomen in het jaarverslag. In 2008 werden de laatste klachten daarover afgesloten. Uit een overzicht van juni 2008 bleek wel dat er op dat moment nog altijd 181 beroepsdossiers waren waaronder 35 uit 2004, 38 uit 2005 en 51 uit 2006. Het blijft dus nuttig om te volgen of dit volledig onder controle is.

Inzake bodemsanering stelde de ombudsdienst vast dat de OVAM nog geen samenwerkingsprotocol heeft met de Milieu-inspectie op het gebied van bodemsanering. Die samenwerking is belangrijk opdat de OVAM altijd op de hoogte wordt gebracht van incidenten op bedrijfsterreinen die bodemverontreiniging kunnen veroorzaken. Er zijn wel informele afspraken maar die blijken niet altijd te werken.

Aanbeveling 2008-06 luidt: “De Vlaamse overheid, en met name de OVAM en de afdeling Milieu-inspectie, moet voor de bodemsanering een efficiënte coördinatie verzekeren door de samenwerking op dit punt tussen de beide diensten te regelen in een samenwerkingsprotocol.”.

Polders en wateringen – aanbeveling 2008-07

De polder- en wateringbelasting is een kleine grondbelasting voor wie percelen bezit die in een polder- of wateringgebied liggen. Er zijn een honderdtal polders en wateringen en uit de klachten blijkt dat die besturen er niet altijd in slagen om deze belasting correct te innen. De aanslagbiljetten bevatten foutieve verouderde gegevens, aanslagbiljetten voor eenzelfde belastingplichtige worden niet samengevoegd terwijl de aparte aanslagen wel worden opgetrokken tot de minimumheffing, en de besturen zijn soms zeer moeilijk bereikbaar. De informatie en de communicatie schieten daardoor tekort. De ombudsdienst moet soms zelfs beroep doen op de Vereniging van Polders en Wateringen om een antwoord te krijgen van een bepaalde polder en watering.

In 2006 pleitte de Vlaamse Ombudsdienst al voor een meer efficiënte en klantvriendelijke inning van deze belasting en werd de vraag gesteld of de 106 polders en wateringen wel de meest geschikte instanties vormen om deze belasting te innen. Sinds 2008 wordt er gewerkt aan een schaalvergroting door fusies. Daarbij gaat specifieke aandacht naar de modernisering van de polder- en wateringbelasting. De ombudsdienst doet geen uitspraak over de relevantie van die belasting of over de opbrengst ervan versus de kost, maar formuleerde wel een aanbeveling over de inning.

Aanbeveling 2008-07 luidt: “De Vlaamse overheid, en met name de Vlaamse minister van Leefmilieu, moet onderzoeken hoe de polder- en wateringbelasting kan worden gemoderniseerd zodat die belasting efficiënt en klantvriendelijk wordt geïnd, met voldoende contactmogelijkheden voor de belastingplichtige.”.

Nitraatresidumeting en VLM

Een ander onderwerp dat geregeld terugkomt in de klachten is de werking van de VLM. In 2007 waren er veel klachten over de nitraatresidubemonstering in het najaar. De laboratoria communiceerden onvoldoende met de landbouwers over de datum en het uur van

de bemonstering, waardoor er nadien discussies waren dat het staal niet op de juiste plaats zou zijn genomen. De VLM heeft daarop gereageerd door betere afspraken te maken met de labo's inzake communicatie en bereikbaarheid, en door het gebruik van dataloggers in te voeren, die plaats en tijdstip van de bemonstering registreren.

De andere klachten over de VLM zijn dikwijls complex en wijzen vooral op de behoefte aan een zeer nauwgezette dossiercontrole bij de adviesverlening en ondersteuning die de VLM biedt. In het jaarverslag staan voorbeelden van zaken die op een zitdag worden overeengekomen maar nadien wordt er dan te laat vastgesteld dat andere gegevens in het dossier de afspraken onmogelijk maken. De landbouwer verliest daardoor het recht op beheersovereenkomsten.

Een andere vraag in dat kader is of er mogelijkheden zijn om de regels te vereenvoudigen. Het complexe karakter van regels en verplichtingen blijft vele landbouwers parten spelen. Onvermijdelijk is het ook een zeer technische regelgeving. Ook voor de Vlaamse Ombudsdienst is het dikwijls moeilijk om klachten te onderzoeken en op een verstaanbare manier te communiceren waarom de VLM een bepaalde beslissing heeft genomen.

In 2009 waren er verder een aantal klachten over de afhandeling van beroepen tegen de nieuwe nutriëntenemissierechten. Er waren problemen met het ontwikkelen van de software en er was tijd nodig om de medewerkers op te leiden. Maar de behandeling van de beroepen werd ook al snel opgeschort omdat er werd beslist om de regelgeving bij te sturen. De VLM heeft dan gewacht op de decreetswijziging van 3 december 2008 om de beroepen verder te behandelen. Dit illustreert ook hoe de regels continu worden bijgestuurd, wat een goede zaak is maar tegelijkertijd ook de dienstverlening bemoeilijkt.

2. Vragen en opmerkingen van de leden en reactie van de minister

2.1. Water

Drinkwaterfactuur – aanbeveling 2008-08

Het verwondert de heer *Bart Martens* dat wie een eigen waterwinning heeft twee facturen krijgt. Te meer omdat op de bovengemeentelijke saneringsbijdrage 21 percent btw wordt betaald, terwijl een van de argumenten voor de eengemaakte factuur net was dat daardoor de Aquafin-investeringen aan 6 percent btw konden worden gerekend. Het lid steunt de aanbeveling voor één factuur.

Mevrouw *Joke Schauvliege*, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, zegt dat zowel voor klein- als grootverbruikers decretaal een gelijkaardige regeling voor het aanrekenen van heffing, bovengemeentelijke saneringsbijdrage of bovengemeentelijke saneringsvergoeding geldt, ongeacht het soort waterverbruik. Kleinverbruikers zijn vrijgesteld van heffing op hun waterverbruik, ongeacht de herkomst ervan, indien ze op dit waterverbruik aan de drinkwatermaatschappijen een bovengemeentelijke bijdrage respectievelijk vergoeding betalen. Voor de grootverbruikers wordt de heffing verminderd met de door de drinkwatermaatschappijen aangerekende bovengemeentelijke bijdrage respectievelijk vergoeding. De bijdrage slaat altijd op het drinkwaterverbruik, de vergoeding op de eigen waterwinning.

In de praktijk rekenen de drinkwatermaatschappijen geen bovengemeentelijke vergoeding aan op de eigen waterwinning. Bijgevolg moeten kleinverbruikers-eigenwaterwinners nog een heffing betalen aan de VMM. Wel rekenen de drinkwatermaatschappijen in tal van gemeenten een gemeentelijke vergoeding aan op de eigen waterwinning. Die vergoeding wordt gebruikt voor het financieren van het verzamelen en transporteren van afvalwater

op gemeentelijk vlak. De gemeentelijke vergoeding of bijdrage vertoont geen enkele link met de afvalwaterheffing.

De minister laat opmerken dat de ombudsdienst zelf erkent dat de indruk die bij de waterwinner kan ontstaan dat het verbruik dubbel belast wordt, onterecht is. De heffing van de VMM betreft de tussenkost van de gebruiker in de financiering van de bovengemeentelijke sanering, de vergoeding van de drinkwatermaatschappij betreft de tussenkost in de financiering van de gemeentelijke sanering. Niettemin pleit de ombudsman voor een bundeling.

Aangezien het om een gemeentelijke saneringsvergoeding en een bovengemeentelijke afvalwaterheffing gaat, is dergelijke bundeling niet mogelijk. De facturatie gebeurt immers vanuit een verschillende wetgeving door onderscheiden organisaties. Wat wel – decretaal – mogelijk is, is op bovengemeentelijk vlak een saneringsvergoeding aanrekenen op de eigen waterwinning. Eigen waterwinners die een bovengemeentelijke saneringsvergoeding betalen, zijn immers vrijgesteld van de afvalwaterheffing. Op deze manier staat de gemeentelijke en de bovengemeentelijke vergoeding op dezelfde factuur en is verwarring niet meer mogelijk.

Het in de praktijk brengen van deze decretale mogelijkheid betekent voor de kleinverbruikers eigen-waterwinners een verhoging van hun bovengemeentelijke saneringskost met 5 percent. Op de bijdrage is immers 6 percent btw verschuldigd, maar op de vergoeding dient 21 percent te worden betaald. In 2009 betalen de eigen waterwinners die lozen op riool een heffing a rato van 1,0058 euro/m³ terwijl de vergoeding inclusief btw 1,0563 euro/m³ zou bedragen.

Waterverkoopsreglement – aanbeveling 2008-09

Minister *Joke Schauvliege* zegt dat er bijna een algemeen waterverkoopsreglement klaar is. Daarin worden de belangrijkste rechten en plichten van de drinkwatermaatschappijen en hun klanten vastgelegd. De watersector gaat na of die voor hem haalbaar zijn. Het zal zeker een regeling bevatten voor de verborgen lekken. Het waterverkoopsreglement regelt in uitvoering van het decreet een aantal bepalingen die voor alle drinkwatermaatschappijen van toepassing zullen zijn.

Ook de algemene reguleringsinstantie is gestart. Ze heeft de opdracht om concrete beleidsaanbevelingen te formuleren, onder meer over de kostenberekening van de drinkwatermaatschappijen. De oprichting van een fonds staat nog niet in de aanbevelingen. Daarvoor zou echter een decreet nodig kunnen zijn. De minister zal de mogelijkheden bekijken.

De heer *Nan Van Zutphen*, waarnemend Vlaams Ombudsman, is tevreden met het antwoord van de minister aangaande het waterverkoopsreglement, de regeling van de verborgen lekken en het compensatiefonds. Hij hoopt dat de minister zal bijdragen aan de ultieme doelstelling van de Vlaamse Ombudsdienst, om steeds minder klachten binnen te krijgen. Zeker als het klachtentype voortdurend terugkomt, is het zaak er iets aan te doen.

2.2. Milieu

Milieuhinder – aanbeveling 2008-05

De ombudsman stelt volgens minister *Joke Schauvliege* terecht dat er tussen de verschillende milieuhandhavers, namelijk het Vlaamse Gewest, de parketten, de federale en lokale politie, de gemeenten en provincies, tot nog toe onvoldoende concrete werkafspraken bestonden.

De Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving werd formeel opgericht op 16 april 2009. De raad bestaat uit vertegenwoordigers en plaatsvervangers van de meest relevante handhavingsactoren uit het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE): afdeling Milieuhandhaving, Milieuschade en Crisisbeheer, afdeling Milieuvergunning, afdeling Milieu-inspectie; ANB, VMM, OVAM, VLM, de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen, de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, de Vereniging van Vlaamse Provincies, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, de parketten-generaal, de parketten van eerste aanleg, de federale en de lokale politie. De verschillende handhavingsactoren krijgen in het kader van de vergaderingen van de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving de mogelijkheid de verschillende knelpunten aan te kaarten. Het opzet is onder meer te zoeken naar een oplossing voor het door de ombudsman aangehaalde probleem.

Met het oog op een doelmatige handhaving van de milieuwetgeving staat de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving de Vlaamse Regering bij onder meer door het organiseren van systematisch overleg met de hiervoor bevoegde overheden. Gevolg gevend aan dit overleg kunnen in de schoot van de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving protocollen worden opgesteld. De minister heeft in antwoord op schriftelijke vragen al gezegd dat het opstellen van de protocollen al vrij ver staat. In de protocollen wordt afgesproken welke instantie bevoegd is voor welke inbreuk of misdrijf en wat er prioritair moet worden beteugeld. De inhoud van de protocollen zal uiteraard verschillen naargelang de actoren en de te behandelen materie.

Door deze gecoördineerde aanpak zullen zowel de handhavingsactoren als de burgers en bedrijven niet langer geconfronteerd worden met situaties waarbij als het ware om de dag een andere toezichthouder kan opduiken om hetzelfde te controleren. In functie van een gerichte specialisatie tussen de handhavers onderling, zal er finaal meer duidelijkheid komen wie de gecontroleerde mag verwachten en waarvoor.

Het lokale toezicht is al in de commissie aan bod gekomen. De minister heeft toen gezegd dat de gemeenten via de samenwerkingsovereenkomst ten volle ondersteund zullen worden om de toezichthouders aan te stellen. Als gemeentebesturen in gebreke blijven, speelt het normale toezicht. Er is dus wel degelijk een stok achter de deur.

De heer *Bart Martens* vraagt of het milieuklachtenregistratie- en opvolgingsysteem (MKROS) niet volstaat om burgers inzicht te geven in de gevolgen van hun klacht.

De heer *Chris Nestor* zegt dat het systeem vooral bedoeld is voor de professionelen, onder meer de milieuambtenaren en politieagenten. Het wordt vooral gebruikt om het beleid bij te sturen. Burgers kunnen het systeem niet raadplegen.

Volgens minister *Joke Schauvliege* lopen er al een aantal experimenten met centrale meldpunten voor milieuklachten, bijvoorbeeld in de Gentse kanaalzone en in Zaventem. Op basis van die proefprojecten zal worden beoordeeld of het beter is één centraal meldpunt te hebben of een meldpunt per regio.

Bodemsanering – aanbeveling 2008-06

De *minister* is akkoord met de visie van de Vlaamse Ombudsdienst dat indien de afdeling Milieu-inspectie tijdens de inspectie van bedrijfsterreinen mogelijke bodemverontreiniging vaststelt, die informatie het best kan doorstromen naar de bevoegde overheid, in casu OVAM. Met betrekking tot de afvalstoffenproblematiek is er een protocol ondertekend met de afdeling Milieu-inspectie van het Departement LNE. Tijdens de opmaak van dit protocol werd destijds beslist om geen specifieke bepalingen met betrekking tot het Bodemdecreet in het protocol op te nemen en het Milieuhandhavingsdecreet af te wachten.

Zo zijn met de inwerkingtreding van het Milieuhandhavingsdecreet op 1 mei 2009 onder meer de bevoegdheden van de toezichthoudende overheden vastgelegd en is de Vlaamse Hoge Raad voor Milieuhandhaving opgericht die voor systematisch overleg met de diverse bevoegde overheden zal zorgen. Gelet op deze recente regelgeving is het volgens de minister dan ook wenselijk na te gaan of het bestaande protocol tussen OVAM en de afdeling Milieu-inspectie moet worden aangepast. Dit moment zal aangegrepen worden om na te gaan of er eveneens werkafspraken met betrekking tot het Bodemdecreet moeten worden opgenomen.

De heer *Nan Van Zutphen*, waarnemend Vlaams Ombudsman, vindt de Vlaamse Raad voor Milieuhandhaving een goed initiatief, maar de verschillende partijen zullen de samenwerking degelijk moeten uitvoeren. Als ze voelen dat de minister, de Vlaamse overheid, het Vlaams Parlement achter die samenwerking staan, zullen ze meer gemotiveerd zijn.

Polders en wateringen – aanbeveling 2008-07

Minister *Joke Schauvliege* licht toe dat binnen de omschrijving van een polder of watering het verantwoordelijke bestuur een belasting kan innen van de ingelanden, zijnde de houders van zakelijke rechten. De belastingen worden berekend op basis van een – door de algemene vergadering der stemgerechtigde ingelanden te beslissen – aanslagvoet per hectare. De jaarlijkse belastingsrol moet door de polder of watering ter goedkeuring voorgelegd worden aan de bestendige deputatie. De inning is pas uitvoerbaar na goedkeuring door de bestendige deputatie. Het exact bijhouden van de lijst van ingelanden is essentieel voor de jaarlijkse passende herziening van de belastingsrol. De meeste polders doen daartoe tegen betaling beroep op de gegevens van het kadaster. De minister onderschrijft de visie van de Vlaamse Ombudsdienst dat een goede uitvoeringspraktijk en administratieve nauwkeurigheid moeten gehanteerd worden met de nodige efficiëntie en klantvriendelijkheid.

De VMM heeft in overleg met de Vlaamse Vereniging voor Polders en Wateringen een inventaris gemaakt van de door de polders en wateringen gevestigde belastingen. Aanslagvoeten en totale bedragen werden opgevraagd. Gezien het soms groot aantal ingelanden en de permanente wijziging in de eigendomstitels met daarenboven zogenaamde kleine ingelanden, die vallen onder het stelsel van de minimumbelasting, is de netto-opbrengst van jaar tot jaar verschillend. Tevens blijkt dat de huidige inning voor verbetering vatbaar is. Bij de herziening van de wetgeving polders en wateringen zal met deze elementen rekening worden gehouden.

De heer *Karlos Callens* stelt dat er vragen bij de relevantie van de polder- en wateringbelasting worden gesteld. Is het niet mogelijk die af te schaffen? De kosten wegen blijkbaar niet op tegen de opbrengsten en het betreft een omslachtige administratieve procedure.

Minister *Joke Schauvliege* laat opmerken dat de ombudsdienst zich niet uitspreekt over de relevantie van de belasting, maar wel vraagt ze te moderniseren, zodat ze efficiënt en klantvriendelijk kan worden geïnd. De belasting zal opnieuw worden bekeken. Te gepasten tijde zal de commissie daar meer over vernemen.

De voorzitter,

Bart MARTENS

De verslaggever,

Valerie TAELEMAN